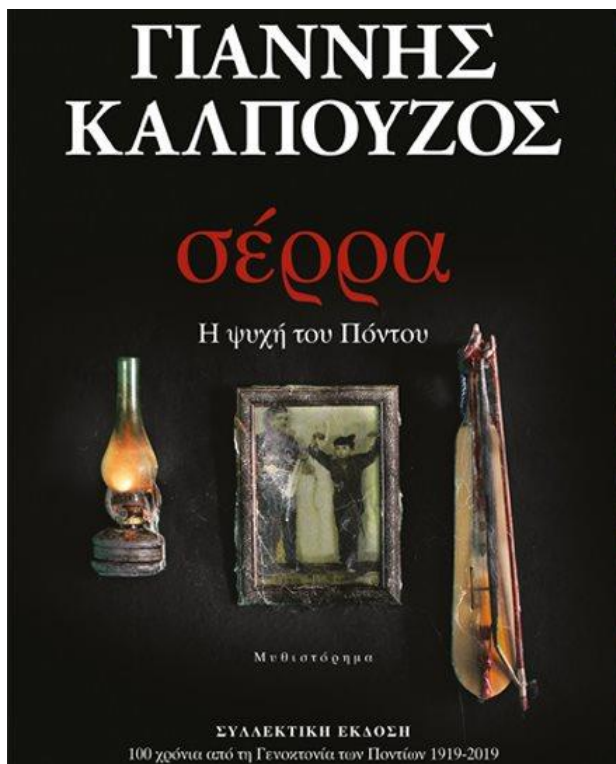


# Γιάννης Καλπούζος: Ο συγγραφέας που μας κάνει να θυμόμαστε



Ματίνα Νταλλαρή

08/05/2019

**«Γνωρίζουμε μόνο τον κουρνιαχτό της Ιστορίας, οπότε και η μνήμη μας υπολείπεται επί της ουσίας» - «Σέρρα, η ψυχή του πόντου», σε νέα σκληρόδετη έκδοση**

Δεν είναι εύκολο ένας συγγραφέας να καταφέρει με την πένα του να σε μεταφέρει σε μία άλλη εποχή με τον τρόπο που το κάνει ο Γιάννης Καλπούζος. Τον έχουμε γνωρίσει και αγαπήσει μέσα από πολλά βιβλία: Ιμαρέτ, Ουρανόπετρα, Γινάτι-Ο σοφός της λίμνης, ένα δε από τα πιο συγκλονιστικά έργα του είναι αυτό που αφορά τα δεινά των Ποντίων. Το «Σέρρα, η ψυχή του πόντου» είναι ένα ταξίδι στον χρόνο που κουβαλάει μήμες και πόνο. Καθώς φέτος συμπληρώνονται 100 χρόνια από τη Γενοκτονία των Ποντίων (1919-2019), οι [εκδόσεις Ψυχογιός](#) κυκλοφορούν σε σκληρόδετη αριθμημένη έκδοση 2.000 αντιτύπων το του Γιάννη Καλπούζου «Σέρρα, η ψυχή του πόντου». Με αυτή την αφορμή συναντήσαμε τον συγγραφέα και συζητήσαμε μαζί του για τα ιστορικά μυθιστορήματά:

## **«Σέρρα, η ψυχή του πόντου». Πώς αποφασίσατε να γράψετε το συγκεκριμένο βιβλίο;**

Καταρχάς παρακινήθηκα από το ενδιαφέρον μου για τον ελληνισμό στις γεωγραφικές του εσχατιές, το οποίο είχε εκδηλωθεί ήδη με τα μυθιστορήματά μου «Ιμαρέτ», «Άγιοι και δαίμονες» και «Ουρανόπετρα». Πέραν αυτού ήθελα να μιλήσω μέσα από το χθες για το σήμερα και να λειτουργήσουν τα δεινά των Ποντίων, σε σχέση με το γεγονός ότι κατάφεραν να σηκώνουν ξανά και ξανά το κεφάλι ύστερα από αλληπάλληλους κατατρεγμούς, ως σημείο αναφοράς και φωτεινό παράδειγμα για τους σύγχρονους Έλληνες. Επιπρόσθετα μου δινόταν η ευκαιρία να μιλήσω για πλείστα άλλα θέματα, όπως το αγρίμι που κρύβει μέσα του ο άνθρωπος, το τυφλό μίσος και την ανθρωπιά, την απληστία και τη μοχθηρία, την αποτίμηση κάτω από ανώμαλες συνθήκες της ανθρώπινης ζωής, και πολλά ακόμη.

## **Πώς καταλήξατε στην επιλογή του τίτλου;**

Καταρχάς η Σέρρα είναι ο πιο συγκλονιστικός χορός των Ελλήνων του Πόντου και μιλά στην ψυχή όλων των Ποντίων. Συνάμα ο τίτλος σηματοδοτεί τη συνέχεια της Ελληνικής φυλής, καθώς ο χορός Σέρρα δεν είναι παρά ο Πυρρίχιος από την εποχή του Ομήρου. Είναι ο πολεμικός χορός που χόρευε ο Πύρριχος όταν σκοτώθηκε ο Πάτροκλος κατά τον πόλεμο της Τροίας. Με τις κινήσεις του αναπαριστάνονται πολεμικές τεχνικές, ενώ αντανακλούν κι ό,τι συνθέτει τη ζωή του χορευτή. Μ' έναν τρόπο αντανακλούν στον τίτλο μέσω του χορού και όσα περιέχονται στο μυθιστόρημα "σέρρα-Η ψυχή του Πόντου".

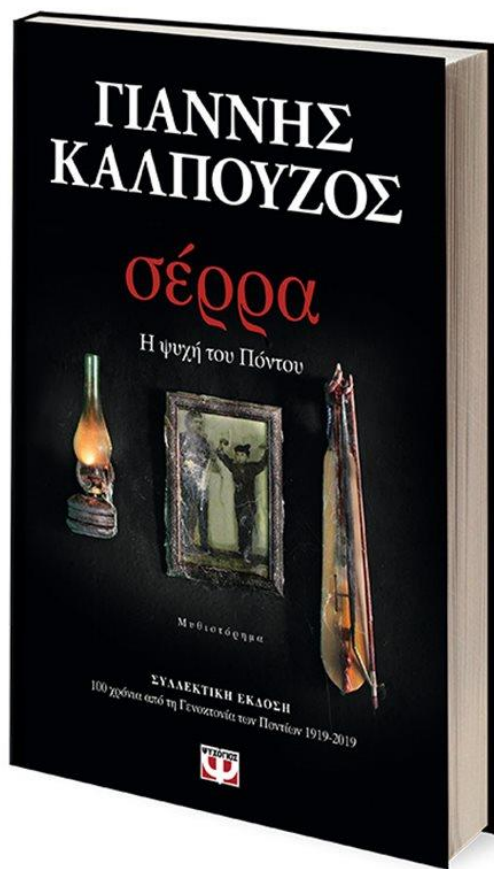
## **Πόσο δύσκολο ήταν για εσάς να καταπιαστείτε με μία τόσο επώδυνη ιστορική πραγματικότητα;**

Η μεγάλη δυσκολία ήταν στο αναπλάσω με πιστότητα στο υπόστρωμα της μυθοπλασίας μια εποχή που δεν υπάρχει πια και μάλιστα σε τόσες διαφορετικές περιοχές, αλλά και χρονικές περιόδους. Ενδεικτικά αναφέρω την Τραπεζούντα, την Ορντού, την Αργυρούπολη, το Σουχούμ, τη Σιβηρία και το Καζακστάν. Ανά τόπο, δε, υπήρχε και διαφορετικό πολυφυλετικό περιβάλλον. Καταπονήθηκα προκειμένου να συλλέξω πληροφορίες και στοιχεία που αφορούσαν τα ήθη, τον τρόπο σκέψης, τις γνώσεις, τη διασκέδαση, τις φορεσιές, τα έθιμα, την αρχιτεκτονική, τις συγκοινωνίες, τις διαδρομές που ακολούθησαν οι εκτοπισμένοι και τις ακριβείς συνθήκες κάτω από τις οποίες συνέβαιναν οι πορείες θανάτου και τόσα άλλα που συνέθεταν την καθημερινή ζωή. Συνάμα ήταν άκρως επώδυνο να βιώνω επί μακρόν, είτε ερευνώντας είτε γράφοντας, εκείνες τις τραγικές στιγμές. Ωστόσο, παράλληλα κατανοούσα ότι σε σχέση με όσους τα έζησαν, η δική μου οδύνη δεν ήταν παρά ένας κόκκος άμμου μπροστά στη δική τους έρημο.

## **Η ιστορία ξετυλίγεται μέσα από πολλά και μικρά κεφάλαια. Κρύβεται κάποιος στόχος πίσω από αυτό;**

Κυρίως υπάκουσα σε ό,τι πρόσταζε η μυθοπλασία. Με κάθε κεφάλαιο ξεκινά διαφορετική σκηνή ως προς τον χρόνο και ενίοτε τον χώρο, ενώ συνήθως παρακολουθεί αφηγηματικά

όσα διαδραματίζονται από τη σκοπιά άλλου ήρωα ως κεντρικό πρόσωπο. Επιπλέον θεωρώ ότι έτσι γίνεται πιο ευανάγνωστο το βιβλίο και διευκολύνεται ο αναγνώστης. Την εποχή μας τη χαρακτηρίζει ποικιλοτρόπως η ταχύτητα κι αυτό δεν μπορεί να μη το λαμβάνει υπόψη του ο σύγχρονος μυθιστοριογράφος. Βεβαίως πάντα στο μέτρο και στις παραμέτρους που θα ωφελούν το κείμενο.



### **Έχει μνήμη ο σύγχρονος Έλληνας;**

Στο τελευταίο μου μυθιστόρημα, στο «Γινάτι-Ο σοφός της λίμνης», έγραφα: «Θαρρείς πως κάθεται κανείς να στοχαστεί τι τον ταλαιπωρούσε χθες ή προχθές; Αυτό που τον καίει σήμερα τον ταρακουνά και φαντάζει ξεκομμένο απ' όλα. Κάθε νέος πόνος κι ολόφρεσκος, δεν μπαίνει σε καμιά ζυγαριά». Νομίζω ότι κάπως έτσι λειτουργεί η πλειονότητα των συμπολιτών μας. Γνωρίζουμε μόνο τον κουρνιαχτό της Ιστορίας, οπότε και η μνήμη μας υπολείπεται επί της ουσίας. Σε πολλούς δεν υφίσταται καν, καθώς δε γνωρίζουν τι εορτάζουμε την 28η Οκτωβρίου ή την 25η Μαρτίου. Δυστυχώς δεν έχει γίνει κτήμα μας αυτό που αναφέρεται στο «σέρρα»: «Κοιτάς μπροστά όταν δεν ξεχνάς από πού έρχεσαι».

### **Ποια η θέση του ιστορικού μυθιστορήματος σήμερα;**

Ταυτόσημη με κάθε λογοτεχνικό έργο. Επιπροσθέτως συμβάλει στη διατήρηση και λειτουργία της κοινωνικής και ιστορικής συλλογικής μνήμης. Το καλό ιστορικό

μυθιστόρημα αναπλάθει πιστά ολόκληρες εποχές, μεταφέρει γνώση και διδάγματα, αποκαθιστά αλήθειες, γκρεμίζει μυθεύματα τα οποία εν πολλοίς μας έχουν διαμορφώσει, ενώ πάντα πατάει στο χθες και μιλά για το σήμερα. Μπορεί στον τεχνολογικό και στον βιοποριστικό τομέα να άλλαξαν πολλά, όμως τα της ψυχής και του λογισμού ελάχιστα έχουν μεταβληθεί στο πέρασμα των αιώνων. Γι' αυτό ο Όμηρος, ο Πλάτωνας ή ο Αριστοτέλης και τόσοι της αρχαιοελληνικής γραμματείας παραμένουν επίκαιροι διαχρονικά.

### **Πώς εισπράττετε την επιτυχία σας; Τη συνοδεύει βάρος;**

Την εισπράττω σε στιγμές και με ενοχική χαρά, καθώς με βασανίζει και συμερίζομαι τον πόνο και την ανέχεια γύρω μας. Αντιμετωπίζω την επιτυχία ως δημιουργική πρόκληση και πρόσκληση να πασχίσω με όλες μου τις δυνάμεις να κατακτήσω το λογοτεχνικό μου όραμα και συνάμα να μην διαψεύσω στις προσδοκίες των αναγνωστών. Το όποιο βάρος έρχεται μέσα από τα προηγούμενα έργα μου. Έχω να παλέψω με τη μη επανάληψη, είτε σε χαρακτήρες, είτε σε μέρος της μυθοπλασίας, είτε σε γλωσσικά ευρήματα, και συγχρόνως να διατηρήσω το ύφος μου.

### **Λίγα λόγια για το βιβλίο**

Ενόψει του εκτοπισμού των Αρμενίων απ' την Τραπεζούντα τον Ιούνιο του 1915, ένα κορίτσι που μοιάζει να το ζωγράφισε ο ίδιος ο Θεός καταφεύγει στο σπίτι ενός αγνώστου. Στην Ορντού ένα άλλο κορίτσι εύπορης ελληνικής οικογένειας ετοιμάζεται για τον γάμο της και πασχίζει να οραματιστεί το μέλλον μ' έναν άντρα τον οποίο ελάχιστα γνωρίζει.

Ο χαρισματικός, θρήσκος και θεματοφύλακας των ηθών της εποχής Γαληνός Φιλονίδης διχάζεται ανάμεσα σε δυο γυναίκες· δοκιμάζεται εμπρός στις ιδέες του· έρχεται αντιμέτωπος με την αγριότητα και το μίσος· συντρίβεται και θέτει ως στόχο ζωής να εκδικηθεί εκείνον που του προκάλεσε τον μέγα πόνο.

Στο παρασκήνιο της μυθοπλασίας ιχνογραφείται ο Πόντος μέχρι την ανταλλαγή των πληθυσμών· η ομογενοποίηση των φυλών με συνδυαστικό κρίκο μα και άλλοθι τη θρησκεία· ο φόβος, η μισαλλοδοξία και ο εθνικισμός που ενσπείρουν οι Νεότουρκοι και στη συνέχεια οι Κεμαλιστές· η καθημερινή ζωή στα πρώτα χρόνια της Σοβιετικής Ένωσης· οι διώξεις των Ελλήνων επί Στάλιν· τα στρατόπεδα εργασίας στη Σιβηρία και οι στέπες του Καζακστάν με αφόρητους καύσωνες το καλοκαίρι και σφοδρό ψύχος τον χειμώνα· οι πόθοι, τα πάθη και τα δεινά των Ποντίων.

Κι όλα, μέσα από το πολυσχιδές ταξίδι που γράφει η ζωή και το ταξίδι που γράφεται για τη ζωή, να φαντάζουν φλόγες και κινήσεις του ποντιακού χορού σέρρα, του χορού της φωτιάς.

**Ο Γιάννης Καλπούζος** γεννήθηκε στο χωριό Μελάτες της Άρτας το 1960. Έχει γράψει

ποιητικές συλλογές, στίχους σε 80 τραγούδια, διηγήματα και μυθιστορήματα. Με την ποιητική συλλογή Έρωτας νυν και αεί ήταν υποψήφιος στη βραχεία λίστα για το Κρατικό Βραβείο Ποίησης 2008, ενώ το 2009 τιμήθηκε με το Βραβείο Αναγνωστών του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου (Ε.ΚΕ.ΒΙ.) για το μυθιστόρημά του ΙΜΑΡΕΤ. Η παραλογή «Ο λύκος», που εμπεριέχεται στη συλλογή διηγημάτων ΚΑΠΟΙΟΙ ΔΕΝ ΞΕΧΝΟΥΝ ΠΟΤΕ, βραβεύτηκε στον Διεθνή Διαγωνισμό Ποίησης και Διηγήματος «Γιώργος Σεφέρης» του Πανεπιστημίου του Παλέρμο. Από τις Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ κυκλοφορούν τα μυθιστορήματά του Ο,ΤΙ ΑΓΑΠΩ ΕΙΝΑΙ ΔΙΚΟ ΣΟΥ, ΣΑΟΣ. ΠΑΝΤΟΜΙΜΑ ΦΑΝΤΑΣΜΑΤΩΝ, ΑΓΙΟΙ ΚΑΙ ΔΑΙΜΟΝΕΣ, ΙΜΑΡΕΤ. ΣΤΗ ΣΚΙΑ ΤΟΥ ΡΟΛΟΓΙΟΥ, ΣΕΡΡΑ. ΨΥΧΗ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ, ΓΙΝΑΤΙ. Ο ΣΟΦΟΣ ΤΗΣ ΛΙΜΝΗΣ, ΟΥΡΑΝΟΠΕΤΡΑ. ΟΠΟΥ ΠΑΤΩ ΕΙΝΑΙ ΔΙΚΟΣ ΜΟΥ ΔΡΟΜΟΣ, η συλλογή διηγημάτων ΚΑΠΟΙΟΙ ΔΕΝ ΞΕΧΝΟΥΝ ΠΟΤΕ, τα εφηβικά του ΙΜΑΡΕΤ 1 – ΟΙ ΔΥΟ ΦΙΛΟΙ ΚΑΙ Ο ΠΑΠΠΟΥΣ ΙΣΜΑΗΛ και ΙΜΑΡΕΤ 2 – ΦΑΡΣΕΣ, ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ ΟΝΕΙΡΑ, καθώς και η ποιητική συλλογή ΠΟΙΗΣΗ. 2000-2017.